

Nr 171.

Av herr **Wagnsson**, om viss ändring i bestämmelserna om provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor samt högre folkskolor.

I § 6 av kungl. kungörelsen den 5 juli 1929 (nr 241) angående provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor samt högre folkskolor föreskrives, att såsom villkor för avlöningsförbättringens utgående till manlig och kvinnlig folkskollärare skall gälla, att lärare, som därtill äger föreskriven kompetens, skall vara skyldig att, där så av vederbörande skolstyrelse påkallas, mot åtnjutande av stadgad ersättning tjänstgöra även i fortsättningsskola och ersättningsskola.

Bestämmelsen torde vara ganska enastående i sitt slag, i det att den anbefaller minskning av vissa med en ordinarie befattning förenade löneförmåner, därest befattningshavaren icke fullgör arbete, som icke tillhör hans tjänst och som han därför icke är skyldig att utföra. Även från den synpunkten är bestämmelsen principiellt betänklig, att den drabbar vissa lärare men lämnar andra helt oberörda. Särskilt har det vållat svårigheter, att man saknar varje ledning angående föreskriftens rätta tillämpning i en del fall.

En mängd skoldistrikt äro synnerligen vidsträckta och hava ett mycket stort antal skolor, belägna på större eller mindre avstånd från varandra. Det torde icke ha varit riksdagens mening, att en lärare, som är bosatt vid en av skolorna, skulle vid äventyr av avlöningsförbättringens förlust vara skyldig åtaga sig att undervisa i fortsättningsskola, förlagd till vilken som helst av de andra skolorna inom skoldistriktet. Det skulle nämligen göra det nödvändigt för läraren att under den tid fortsättningsskolan vore i verksamhet antingen skaffa sig bostad och anordna hushållning även på den ort, där fortsättningsskolan påginge, eller ock dagligen färdas den stundom flera mil långa vägen till och från skolan. I det ena som det andra fallet skulle utgifterna kunna komma att överstiga arvodet, varför läraren utom helt oavlönat arbete förorsakades direkta egna utgifter för uppehållet av fortsättningsskolan. En sådan anordning torde icke rimligtvis kunna ifrågasättas. Vore det av någon anledning oundgängligen nödvändigt för undervisningens upprätthållande att med anlitan av tvångsmedel förmå lärare att mot sin vilja tjänstgöra å annan ort än den, där han eljest har sin verksamhet, måste givetvis lärarna liksom andra befattningshavare i liknande fall åtnjuta resekostnads- och trakamentsersättning enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Det torde icke föreligga anledning förorsaka stat eller kommun de icke obetydliga utgifter för resekostnaden, som skulle uppstå, om lärare kunde åläggas att tidvis tjänstgöra annorstädes än å bostadsorten. Starka skäl tala för det av skol-

överstyrelsen i underdånig skrivelse den 31 augusti 1932 framförda yrkandet, att, om här ifrågavarande bestämmelse ej helt upphäves, den måtte förtydligas så, att det klart framgår, att lärare ej kan vid äventyr av avlösningsförbättringens förlust åläggas att tjänstgöra vid fortsättningsskola annorstädes än vid skola å den ort, där han eljest har sin verksamhet.

Emellertid äro även andra förtydliganden än de hittills påpekade erforderliga, om den här ifrågavarande bestämmelsen skulle komma att kvarstå. Det har hänt, att lärarinna, som i en synnerligen arbetsam folkskola 30 timmar i veckan undervisade i skolans vanliga läroämnen och därtill, eftersom hon var ensam lärarinna på platsen, 4 timmar i slöjd, av skolrådet anmodades att dessutom fyra kvällar i veckan undervisa i fortsättningsskola, förlagd till en skola omkring 3 km från lärarinnans folkskola. Undervisningen i fortsättningsskolan skulle tidvis omfatta 12 och tidvis 8 timmar i veckan. För lärarinnan skulle det således bli sammanlagt 46 eller vissa tider 42 timmars undervisning i veckan och därtill färderna mellan skolorna, tid till lektionsförberedelse samt till granskning av de skriftliga arbetena från två skolavdelningar. Det säger sig självt, att lärarinnans krafter icke tillnärmelsevis medgävo en sådan arbetsprestation, varför hon måste avböja att åtaga sig undervisningen i fortsättningsskolan. Därmed förverkade hon rätten till avlösningsförbättringen, eftersom skolrådet hade »påkallat» hennes tjänstgöring i fortsättningsskolan.

I ett annat fall avslutades höstterminen i en skola omedelbart före jul och skulle vårterminen påbörjas omkring den 20 februari. Lärarinnan, som var ung och för studierna mycket skuldsatt, skulle under mellantiden vistas i sitt rätt avlägset från orten belägna föräldrahem. Emellertid anmodade skolrådet henne att under sex veckor i januari och februari månader undervisa i slöjd i fortsättningsskolan. Den sammanlagda undervisningstid, som därmed pålades henne, utgjorde 30 timmar; 5 timmar i veckan fördelade på två dagar. Hela inkomsten för de sex veckorna uppgick till $30 \times 1:75 = 52:50$ kr., varför hon i stället för de besparingar hon hade hoppats kunna göra under julferierna åsamkades utgifter utöver inkomsterna för arbetet. Man må icke förtänka henne, att hon ansåg sig orättvist straffad, för att hon under ett par föregående år offrat sina sommarferier, och genomgått utbildningskurser i kvinnlig slöjd och därmed förvärvat sig kompetens att undervisa i fortsättningsskolan.

De relaterade händelserna visa ovedersägligen, att nu gällande här ifrågavarande bestämmelser kunna tillämpas på ett sätt, som säkerligen aldrig varit riksdagens mening.

Det kan vidare erinras om att folkskollärare enligt den för dem gällande löneförfattningen icke äger att utan medgivande av vederbörande folkskolinspektör åtaga sig annan avlönad befattning. Folkskolinspektören skall därvid tillse, att bisysslan icke inverkar hinderligt på tjänstgöringen i folkskolan. Det kan under sådana förhållanden icke vara riktigt, att skolråd sättas i tillfälle att

med stöd av författning genom indragning av avlöningsförbättringen utöva repressalier av ekonomisk art mot lärare, som icke åtager sig bisyssla till sådan omfattning, att han uppenbarligen blir urständsat till tillfredsställande sköta sin folkskoletjänst. Av naturliga skäl äro lärarna nästan undantagslöst villiga att åtaga sig undervisning i fortsättningsskola, så långt deras krafter medgiva, men det bör icke åligga dem att härvid pressa sig till det yttersta eller att överskrida, vad de själva känna sig förmå. Det måste därför anses riktigt, att fortsättningsskoltjänstgöring icke ålägges lärare jämsides med hans undervisning i folkskolan.

Förlägges undervisningen i fortsättningsskolan till lärarens ferietid, kan det icke anses rimligt, att av läraren kräves sådan undervisning, om tjänstgöringen för vecka blir alltför ringa; kanske så obetydlig att inkomsten därav icke räcker till att bestrida kostnaderna för lärarens vistelse vid skolan. Särskilt för yngre lärare, som icke hava eget hushåll utan under ferierna bruka vistas i föräldrahemmet eller ägna sig åt fortsatt utbildning, kan en anmodan att under ferierna tjänstgöra några få timmar i veckan i fortsättningsskola medföra stora olägenheter. Därför bör lärare, som finner sig icke kunna under ferietid åtaga sig att undervisa i fortsättningsskola, under inga förhållanden av denna anledning berövas avlöningsförbättringen, om den ifrågasatta tjänstgöringen i fortsättningsskolan understiger 20 timmar i veckan.

Slutligen bör framhållas, att frånvaron av föreskrift om för hur lång tid avlöningsförbättringen bör indragas, då lärare vägrar att undervisa i fortsättningsskola, givit anledning till meningsskiljaktigheter härom. Förtydligande även i detta avseende är erforderligt, om bestämmelsen bibehålles, och bör detta gå ut därpå, att avlöningsförbättringen må indragas för den tid, som undervisningen i fortsättningsskolan skulle hava omfattat.

Det är vår bestämda uppfattning, att det vore lyckligast, om det för folkskollärarna gällande villkoret för erhållande av provisorisk avlöningsförbättring att de skola, då så påkallas, undervisa i fortsättningsskola, helt upphävdes. Därigenom skulle den anmärkningsvärda särställningen för folkskollärarna i detta avseende undanröjas och lärarnas villighet att åtaga sig undervisning i fortsättningsskola ökas.

Under återopande av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta att upphäva bestämmelsen om att provisorisk avlöningsförbättring ej skall utgå till folkskollärare, som vägrar åtaga sig att undervisa i fortsättningsskola.

Skulle emellertid detta yrkande icke vinna riksdagens bifall, hemställes alternativt,

att riksdagen måtte besluta sådant förtydligande av bestämmelserna angående provisorisk avlöningsförbättring åt folkskollärare, att åtagande av läraren att undervisa i fortsättningsskola må såsom villkor för avlöningsförbättringens utgående kunna krävas endast:

a) då fortsättningsskolan är förlagd till den ort, där läraren eljest har sin bostad eller verksamhet,

b) då undervisningen i fortsättningsskola icke är anordnad jämsides med lärarens undervisning i folkskolan,

c) då lärarens tjänstgöring vid fortsättningsskola, pågående under lärarens ferier vid folkskolan, komme att omfatta minst 20 timmar i veckan samt

att avdrag å lärarens avlöningsförbättring på grund av vägran att undervisa i fortsättningsskola skall avse den tid, under vilken undervisningen i fortsättningsskolan skulle hava pågått.

Stockholm den 21 januari 1933.

Ruben Wagnsson.